

NINA • NIKU

FAKTA

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen miljøvernforskning. Stiftelsen har ca. 210 ansatte (1994) og omfatter NINA - Norsk institutt for Naturforskning og NIKU - Norsk institutt for kulturminneforskning. FAKTA-ark gir populariserte sammendrag av publikasjoner fra stiftelsen.

Nr. 24 — 1996

Byfolks bruk av lokale naturområder

Antallet turer som gjennomsnittsinbyggeren i byen tar til et bestemt naturområde påvirkes av hvilket område og hvilke aktiviteter som foretrekkes, av avstanden hjemmefra og av «mellomliggende muligheter», det vil si av om det finnes alternative områder nærmere hjemmet.

BETYDNINGEN av de to siste faktorene kan synes å avhenge av opplevd områdekvalitet. Selv mindre interessante områder kan få besøk av en stor del av lokalbefolkningen, men antallet besøkende blant dem som har andre, mer foretrukne områder innen kortere avstand fra hjemmet, er lavt, og det er kanskje ikke overraskende. Til forskjell fra dette får det mest foretrukne området også besøk fra mange som har andre alternativer innen kortere avstand fra hjemmet, men besøksfrekvensen synker betydelig med økende avstand.

Områdealternativene

En kan regne med at effekten av de «mel-

lomliggende mulighetene» ikke bare avhenger av hvordan områdekvalitetene vurderes i sin alminnelighet, men også av i hvilken grad områdealternativene fungerer som erstatninger for hverandre med hensyn til muligheter for å drive spesielle aktivitetstyper eller ikke.

I NINA-undersøkelsen skjelves det mellom lokale strandområder og lokale markområder. Områder fra en av gruppene vil lettere kunne erstatte områder fra samme gruppe enn områder fra den andre gruppen, siden de to gruppene gir muligheter for hver sine aktivitetstyper. Siden strandområdene og markområdene er relativt dårlige erstatninger for hverandre, regner vi ikke med at de skal ha særlig sterke «mellomliggende mulighets»-effekter på hverandre.

Avstander avgjørende

Den samlede deltakelsen i lokale friluftslivsaktiviteter avhenger både av avstanden til det nærmeste markområdet og av avstanden til det nærmeste strandområdet.

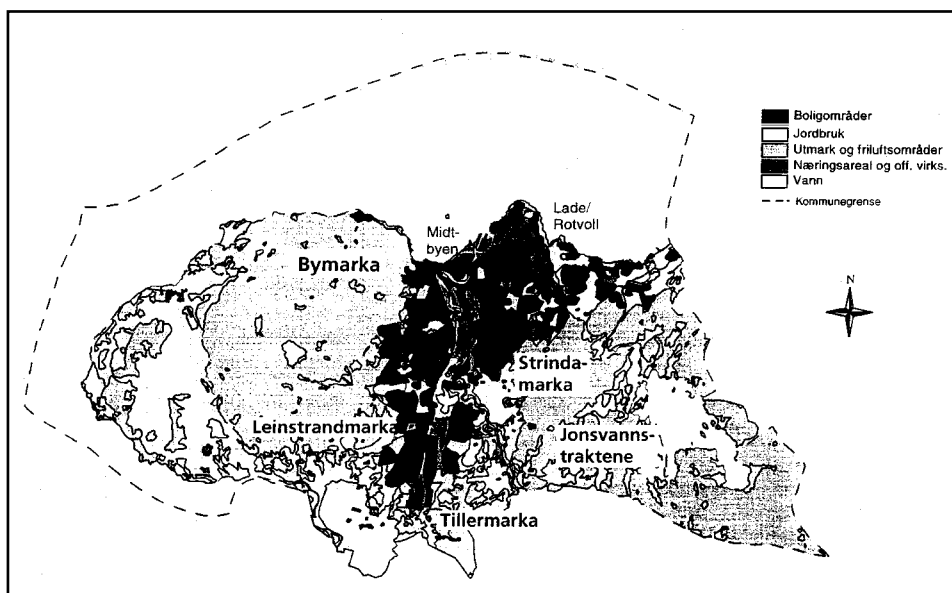
Dette bekreftes i det minste av to analyser, og de andre analysene avkrefter det ikke. Derimot ble det ikke funnet noen sta-

Veien til Rønningen i Leinstrandmarka er en viktig innfallsport for turgåing i Trondheim.

Foto: TOR B. GUNNERØD

tistisk signifikant sammenheng mellom avstand til marka og summen av lokal og ikke-lokal deltakelse i friluftsliv, og overhodet ingen sammenheng mellom avstandsforholdene og samlet deltagelse i uteaktiviteter generelt (inkludert jogging og spaser-turer i bebygde område).

Trondheims markområder

I Trondheim er det to store, klart atskilte markområder: Strindamarka og Bymarka-/Leinstrandmarka. Disse tar til sammen imot et de fleste turene som går til naturområder i kommunen.

For de aller fleste innbyggerne er det ett av disse to som er det nærmeste større området.

Byens beliggenhet ved sjøen med fri adgang til skog og mark i det nære omlandet er lik den vi finner i mange andre norske byer.

Kartet viser natur-, jordbruks- og boligområder i Trondheim kommune.

Avstand fra bolig til friluftsområde avgjørende

Bruk av lokale naturområder og deltagelse i lokalt friluftsliv avhenger etter alt å dømme av avstanden fra boligen til både strandområder og markområder.

Dersom målet er å maksimere deltagelsen i fritidsbruken av lokale naturområ-

der, bør vi ta begge disse avstandstypene i betraktning når vi planlegger den geografiske fordelingen og utformingen av boligområder og rekreasjonsområder. Det er viktig å bevare brukbare strandområder nær bebyggelsen, og avhengig av lokale

forhold kan det noen ganger være fornuftig å sikre begrenset gjennomsnittsavstand til disse, selv om det i noen grad skulle gå over gjennomsnittsavstanden til marka.

Korte avstander hvis folk skal gå

NINAs undersøkelse bekrefter at en må ha relativt korte avstander til naturområdene dersom folk frivillig skal bruke beina for å gå dit.

I områder som ligger mer enn to kilometer fra naturområdene må en regne med at et klart flertall velger andre reise måter, og da fortrinnsvis bil. Skal en bevare eller oppnå korte avstander til naturen i forbindelse med bygging av nye boliger etc. risikerer en imidlertid å måtte legge den nye bebyggelsen i for eksempel satellitt- eller fingermønstre som brer seg utover i landskapet fra de etablerte boligområdene. Dette vil trolig i de fleste tilfellene øke bilbruken til arbeidsreiser og andre formål med mer enn en sparer på kjøring til naturområdene. Legges fingrene og satellittene innover i marka, risikerer en dessuten at folk får desto lengre vei til strandområdene, slik at vinningen går opp i spinningen også for den friluftslivsrelaterte trafikken del.

Disse konsekvensene kan unngås ved å gjøre boligområdene mer kompakte, men det spørs om dette i lengden lar seg kombinere med gjengse krav til boligstandard. Folk ønsker fortsatt arealkrevende boformer.

Er hovedmålet å redusere bilbruken, bør det kanskje heller legges direkte restriksjoner på denne, for eksempel gjennom parkerings- og bomavgifter, eller gjennom enda sterkere tiltak som kjøreforbud og parkeringsforbud ved naturområdene. Konsekvensene av dette vil imidlertid bli redusert bruk av naturområdene blant de som har lang gangavstand.

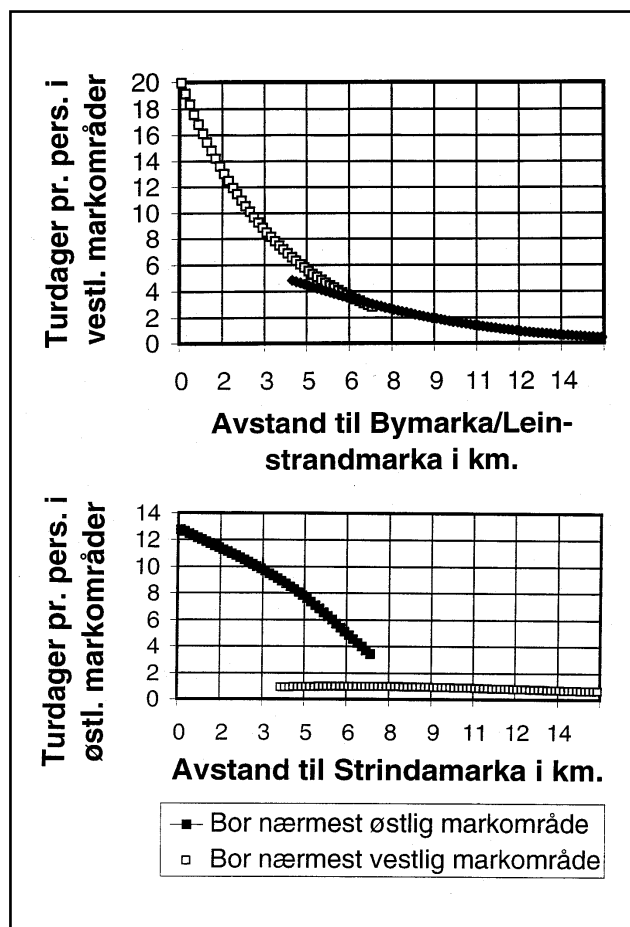
Stoffet er hentet fra

NINA Fagrapport 021

Odd Gåsdaal:

«Atkomst til lokale naturområder og deltagelse i friluftsliv blant byfolk».

Rapporten bygger på Odd Gåsdaals dr. polit.-avhandling ved Universitetet i Trondheim.

Turdager øst og vest for Nidelva

Forventet antall turdager pr. person i perioden fra 1. mai til første uke i desember til markområdene øst for Nidelva, og til markområdene vest for Nidelva. Etter bosted i forhold til markområdene og avstand (km) fra bolig til Bymarka/Leinstrandmarka.

Friluftsliv og virkemidler

Vi vil neppe komme utenom bruk av arealbrukspolitiske virkemidler hvis vi vil bevare deltakelsen i lokalt naturbasert friluftsliv på minst samme nivå som i dag, hvis byene skulle fortsette å vokse.

Noe av det mest effektive vi kan gjøre er trolig å fortsette med sikring og tilrettelegging av strandområder, men valget av fornuftige utbyggingsmønstre i den generelle byplanleggingen kan også spille en rolle. I så fall bør vi prøve å unngå løsninger der kort avstand til marka kjøpes med lang avstand til stranden eller omvendt.

Strandområdene er attraktive for store publikumsgrupper også langs den kalde og forblåste Trondheimsfjorden. Trafikken til disse områdene utgjør en betydelig del av samlet rekreasjonsreisetrafikk. Dette bør vi være oppmerksomme på når vi velger arealbruksstrategi. Med forbe-

hold om hvilke begrensninger som ligger i lokal topografi og andre lokale forhold, kan for eksempel utbygging i konsentriske sirkler rundt bykjernen tenkes å skape en bedre samlet effekt for både friluftslivet og for omfanget av den motoriserte trafikken, enn for eksempel ved utbygging i fingermønstre innover i landet og bort fra sentrum og sjø. Utbygging i slike sirkler kan gi lavere gjennomsnittlige reiseavstander både for friluftsfolk og andre trafikkanter. Forutsetningen for at dette skal ha noen mening er selvsagt at vi samtidig sikrer flest mulige sentrumsnære strandområder for friluftslivet. På den andre siden kan utbygging i sammenhengende konsentriske sirkler innebære at deler av de mest sentrumsnære skogsområdene, må bygges ut. Dette vil neppe gi særlig politisk gevinst for beslutningstakerne.